Klapalekiana, **29**: 141-146, 1993
ISSN 1210-6100

Scarabaeoidea (Coleoptera) západního Vihorlatu

Scarabaeoidea (Coleoptera) of the western Vihorlat Mountains

Václav TÝR

CZ-331 65 Žihle 257

Faunistics, Coleoptera, Scarabaeoidea, Eastern Slovakia, Vihorlat Mts

Abstract. In the region of western Vihorlat (east Slovakia, 48°50°N, 21°55°E) we found (in years 1988-1992) 7 species of the family Lucanidae, 1 species of the family Trogidae, 5 species of the family Geotrupidae and 68 species of the family Scarabaeidae.

ÚVOD

Pohoří Vihorlat je častým cílem výprav entomologů, převážná část sběratelů však navštíví jižní a východní partie tohoto území. Tímto článkem bych chtěl přispět k lepšímu poznání entomofauny méně navštěvovaných částí, konkrétně jeho západní části.

CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Sledovaná oblast je přibližně ohraničena těmito městy, obcemi a význačnými kótami: Humenné, Brekov, Strážské, Petrovce n. Laborcom, Vinné, Klokočov, Kyjov (821 m.n.m.), Kamienka, Kamenica n. Cirochou a Hažín. Na tomto území jsou zhruba stejnou měrou zastoupeny zalesněné a nezalesněné plochy (pole, louky, pastviny, neobdělávaná půda apod.). Vegetace Vihorlatských vrchů je velmi pestrá, mimo horských a teplomilných druhů se zde ojediněle vyskytují i druhy balkánsko-východokarpatské. Převážná část zalesněných ploch je pokryta porosty buku s příměsí javoru, jasanu, dubu, břízy a třešně. V nižších nadmořských výškách se vyskytují dubové nebo dubohabrové porosty. Průměrné lednové teploty kolísají od -3,5 do 6°C, průměrné červencové teploty od 17 do 17,5°C. Roční úhrn srážek se pohybuje od 650 do 850 mm (Belanová et al. 1990).

MATERIÁL A METODIKA

Materiál byl získáván běžnými sběratelskými metodami (individuální sběr, smýkání, sklepávání). Podkladem pro sestavení seznamu se staly moje sběry z této oblasti z let 1988-1992, sběry uložené v depozitáři Vlastivedného muzea v Humenném, sběry mých kolegů, které jsem měl možnost shlédnout, nebo jsem byl o nich informován a literatura vztahující se ke sledované oblasti. Názvosloví skupiny Scarabaeoidea uvádím podle (Král 1989). Pokud není uvedeno jinak, platí lgt., coll., det. Václav Týr.

ZKRATKY POUŽITÉ V TEXTU

V. - Vihorlat
n.v. - materiál jsem neměl možnost shlédnout, údaje zvěřejňuji na základě písemného sdělení

MATERIÁLOVÉ PRAMENY

AM - lgt., coll. et det. A. Mikyška, Poděbrady, part. det. V. Týr, part. n.v. (část materiálu jsem měl možnost revidovat, zbývající část uveřejňuji na základě písemného sdělení)
JA - lgt. et coll. S. Jákl, Praha, det.?, n.v.
JM - lgt., coll. et det. J. Mašek, Žlutice, n.v.

JP - lgt. et coll. J. Plecháč, Pecka, det. V. Týr
MJ - lgt. et coll. M. Jenčík, Humenné, det. V. Týr
MS - lgt., coll. et det. M. Snížek, České Budějovice, n.v.
MŠ - lgt. et coll. M. Šanda, Žatec, det. V. Týr
MZ - lgt. et coll. M. Zúber, Bradlec, det.?, n.v.
NMP - Národní muzeum Praha, údaje o sběrech uložených v NMP jsem převzal z kartotéky p. R. Dundy, det.?, n.v.
OŠ - lgt. et coll. O. Šauša, Bratislava, det.?, n.v.
RD - lgt. et coll. R. Dunda, Praha, det.?, n.v.
RS - lgt., coll. et det. R. Schles, Nová Role, n.v.
VHM(M) - lgt. Marton, coll. Vlastivedné múzeum Humenné, det. V. Týr
VHM(T) - lgt. Thomka, coll. Vlastivedné múzeum Humenné, det. V. Týr
ZF - lgt. et coll. Z. Fuka, Včelná, det.?, n.v.

SEZNAM LOKALIT A JEJICH KÓDŮ

Brekov - 7096
Hažín - 7097
Humenné - 7097
Humenné-Podskalka - 7097
Chlmec - 7197
Jasenov - 7097
Kaluža - 7197-98
Kamenica nad Cirochou - 7097-98
Kamienka - 7097-98
Klokočov - 7198
Krivošťany - 7197
Oreské - 7197
Petrovce nad Laborcom - 71-7297
Porúbka - 7197
Strážské - 7196-97
V.-Bykov Grúň - 7198
V.-Bystrý potok - 7197
V.-Čierna - 7197
V.-Chlm - 7197
V.-Krivoštianka - 7197
V.-Kyjov - 7198
V.-Motyčka - 7197
V.-Rokyca - 7197
V.-Sokol - 7097
V.-Suchý potok - 7198
Vinné - 7197
Zbudza - 7197

SEZNAM ZJIŠTĚNÝCH DRUHŮ

Lucanidae

Lucanus cervus (L.) - Chlmec 23.VIII.88, 2.VI.91, 18.VI.92, vše po 1 ex.; Humenné VI.80, VII.90, VMH(T), po 1 ex.; Brekov VII.89, MJ, 1 ex.; V.-Suchý potok VII.91, MJ, 1 ex.; Vinné 1976, lgt. Březina, coll. RS., poč. neuved.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Dorcus parallelipipedus (L.) - Chlmec VI.-VIII.88-92, více ex.; Porúbka VI.-VIII.88-92, více ex.; Porúbka VII.85, MŠ, 1 ex.; Humenné VI.87, VMH(T), více ex.; Kamenica n. Cir. - pila VI.87, VMH(T), více ex.; V.-Kyjov VIII.89, více ex.; V.-Suchý potok VIII.89, VIII.91, MJ, více ex.; V.-Rokyca IX.89, MJ, více ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Platycerus caprea (De Geer) - V.-Kyjov 12. a 13.IV.89, po 1 ex.; V.-Suchý potok V.89, MJ, více ex.
P. caraboides (L.) - Chlmec V.87, VMH(T), 1 ex.; Humenné V.85, VMH(M), více ex.
Ceruchus chrysomelinus (Hochenwarth) - Chlmec 21.V.89, 15.VII.91, více a 2 ex.
Aesalus scarabaeoides (Panzer) - V.-Bystrý potok 5.V.90, 1 ex.
Sinodendron cylindricum (L.) - Chlmec VIII.89, VII.-VIII.91, více ex.; V.-Chlm 15.III.92, 1 ex.; Porúbka XII.88, MJ, 1 ex.; Jasenov VII.87, VMH(T), 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.

Trogidae

Trox sabulosus (L.) - Kamenica n. Cir. V.82, VMH(M), 1 ex.; Kamenica n. Cir. V.88, VMH(T), 1 ex.

Geotrupidae

Odontaeus armiger (Scopoli) - Chlmec 27.VI.89, 1 ex.
Geotrupes spiniger (Marsham) - Kamenica n. Cir. 8.VIII.73, lgt. Kubáň, coll. ZF, 2 ex.

G. stercorarius (L.) - Kamenica n. Cir. 8.VIII.73, lgt. Kubáň, coll. ZF, 1 ex.
Anoplotrupes stercorosus (Hartmann in Scriba) - Chlmec V.-VIII.88-92, více ex.; Oreské V.92, 1 ex.; V.-Kyjov VI.-VII.89, VI.-VII.91, IV.92, více ex. (dne 31.V.91 1 ex. s červenohnědými stehny s krytkami kyčlí); V.-Motyčka V.92, více ex.; Kamienka VI.88, VMH(T), více ex.; Vinné, 21.VII.85, RD, 1 ex.; Klokočov 25.VII.83, JA, 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Trypocopris vernalis (L.) - Chlmec 2.VI.92, 3 ex.; V.-Kyjov VI.-IX.89, VIII.90, V.91, více ex.; V.-Suchý potok VII.91, MJ, 2 ex.; Humenné-Podskala VIII.87, VMH(T), 1 ex.; V.-Krivoštianka VI.88, VMH(T), 1 ex.

Scarabaeidae

Gymnopleurus geoffroyi (Fuesslin) - Strážské VI.38, lgt. Štícha, coll. NMP, 2 ex.
Copris lunaris (L.) - Humenné VII.77, VMH(M), více ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Euoniticellus fulvus (Goeze) - Chlmec 9.IX.89, 1 ex.; Kamenica n. Cir. 10.VIII.69, lgt. Kubáň, coll. ZF, poč. neuved.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Caccobius schreberi (L.) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
Onthophagus coenobita (Herbst) - Klokočov 25.VII.83, JA, 1 ex.
O. fracticornis (Preyssler) - Chlmec IX.89, VI.-VII.91, IV.-VI.92, více ex.; Porúbka IX.89, VI.-VII.91, IV.-VI.92, více ex.; Humenné X.77, VMH(M), 2 ex.; Klokočov 25.VII.83, JA, 2 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
O. gibbulus (Pallas) - tento druh je z 60. let uváděn (Kokorďak 1968) z lokalit Hažín, Kaluža a Klokočov.
O. grossepunctatus (Reitter) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
O. illyricus (Scopoli) - Chlmec 9.IX.89, 20.VIII.90, po 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
O. joannae (Goljan) - Chlmec IX.89, VIII.90, VI.92, více ex., rev. D. Král; Humenné-Podskalka VI.88, VMH(T), 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
O. lemur (F.) - Chlmec 17.VI.90, 1 ex., 2.VI.92, 2 ex.
O. nuchicornis (L.) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
O. ovatus (L.) - Chlmec V.-IX.88-91, IV.-VI.92, více ex.; Porúbka IV.-V.92, více ex.; Humenné-Podskalka VI.90, VMH(T), 1 ex.; Kamienka VI.89, VII.90, VMH(T), více ex.; Brekov VII.88, VMH(T), 1 ex.
O. ruficapillus (Brullé) - Zbudza VII.56, VII.57, lgt. Niedl, coll. RD, poč. neuved.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
O. similis (Scriba) - Chlmec 2.VI.92, 1 ex.
O. taurus (Schreber) - Chlmec 6.IX.89, 1 ex., 7.VIII.90, 2 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
O. vacca (L.) - Chlmec IX.89, IV.90, V.-VI.91, IV.-VI.92, po více ex.
O. verticicornis (Laicharting) - Chlmec, 2.VI.92, 1 ex.; Humenné-Podskalka VI.88, VMH(T), 1 ex.
Aphodius erraticus (L.) - Chlmec VIII.89, IV.90, V.-VI.92, po více ex.; Porúbka V.90, V.92, po více ex.; Jasenov VI.87, VMH(T), 2 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. scrutator (Herbst) - v letech 1974 a 1975 je uváděn (Chromý 1979) z Klokočova.
A. subterraneus (L.) - Kaluža 2.VII.79, MS, 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. fossor (L.) - Chlmec VII.88, VIII.89, VII.-VIII.91, VI.92, po více ex.; Porúbka V.92, více ex.; Jasenov VI.87, VMH(T), více ex.; Vinné 21.VI.83, JM, poč. neuved.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. haemorrhoidalis (L.) - Chlmec V.90, VI.91, VI.92, po více ex.; Porúbka V.92, více ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. depressus (Kugelann) - Chlmec IV.-VI.92, více ex.; V.-Kyjov VIII.89, IV.92, více ex.

A. luridus (F.) - Chlmec IV.-VI.90-92; Oreské V.92; Jasenov V.-VI.91-92; Porúbka IV.-V.92; V.-Sokol VI.91; V.-Kyjov IV.92, vše po více ex.
A. rufipes (L.) - Chlmec VII.89, VI.92, více ex.; Kamienka VIII.89, MJ, 2 ex.; Klokočov 1978, JP, 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. biguttatus (Germar) - Vinné 9.VII.83, MS, 1 ex.
A. pusillus (Herbst) - Chlmec IV.90, IV.-V.91, IV.-VI.92, po více ex. ; Porúbka 3.VI.92, 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. quadriguttatus (Herbst) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
A. distinctus (O.F.Müller) - Chlmec 17.V.92, 2 ex.; V. (?) IV.78, VMH(M), 1 ex.
A. sticticus (Panzer) - Chlmec 21.IV.90, 1 ex.
A. consputus (Creutzer) - Chlmec 6.IV.89, 31.III.92, 24.IV.92, po více ex.
A. prodromus (Brahm) - Chlmec III.89, V.-VII.90-91, IV.-V.92; Porúbka III.-V.92; Humenné V.-VI.91; Jasenov V.92; V.-Chlm III.90; V.-Kyjov VI.90, VI.91, vše po více ex.
A. sphacelatus (Panzer) - Chlmec 31.III.92, 1 ex., rev. D. Král.
A. fimetarius (L.) - Chlmec IV.-VIII.88-91, III.-VI.92, více ex.; Porúbka IV.-VIII.88-91, V.92, více ex.; Oreské V.92, více ex.; Jasenov VI.87, VMH(T), více ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. foetens (F.) - Vinné 10.VII.81, JM, poč. neuved.
A. ater (De Geer) - Chlmec 21.IV.90, 3 ex., 3.V.90, 1 ex., 24.IV.92, 1 ex.; Porúbka 24.IV.92, 2 ex.; V.-Kyjov 20.IV.92, více ex.
A. nemoralis (Erichson) - V.-Chlm 24.IV.91, 1 ex.; V.-Kyjov 27.IV.92, 2 ex., rev. D. Král.
A. piceus (Gyllenhal) - V.-Chlm 12.V.92, 1 ex., rev. D. Král.
A. tenellus (Say) - Chlmec 21.III.89, 1 ex.; V.-Chlm 17.IV.92, 1 ex.; V.-Kyjov 23.IV.92, 27.IV.92, po více ex.
A. ictericus (Laicharting) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
A. immundus (Creutzer) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 1 ex., rev. V. Týr.
A. rufus (Moll) - Chlmec IX.89, VII.-VIII.91, VI.92, po více ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.
A. corvinus (Erichson) - V.-Chlm 9.IV.89, 1 ex.; V.-Kyjov 27.IV.92, více ex., rev. D. Král.
A. varians (Duftschmid) - V.-Chlm 12.IV.92, 1 ex.; Strážské 21.VI.38, lgt. Štícha, coll. NMP, 1 ex.
A. granarius (L.) - Chlmec IV.90, IV.-V.92, více ex.; Porúbka IV.-V.92, více ex.; Humenné V.87, VMH(T), 2 ex.; Kamenica n. Cir. - pila VI.87, VMH(T), 1 ex.
Oxyomus sylvestris (Scopoli) - Chlmec 6.VI.88, 1 ex.
Rhyssemus germanus (L.) - Kaluža 6.VII.83, MS, 1 ex.
Pleurophorus caesus (Creutzer in Panzer) - Kamenica n. Cir. 10.VI.84, lgt. Mašek, coll. Týr, 2 ex.
Omaloplia alternata (Küster) - Humenné-Podskalka VIII.87, VMH(T), 1 ex.; Jasenov VII.89, VMH(T), 1 ex.
Amphimallon assimile (Herbst) - Chlmec 2.VI.92, 2 ex.
A. solstitiale (Herbst) - Chlmec 26.V.92, více ex.; Humenné 1.VII.88, 1 ex; Humenné VI.86, V.-VI.90, VMH(T), více ex.
Polyphylla fullo (L.) - Strážské VII.81, VMH(M), 2 ex.
Melolontha melolontha (L.) - Chlmec IV.-V.89-92, více ex.; Jasenov V.92, více ex.; Jasenov V.88, VMH(T), více ex.
Phyllopertha horticola (L.) - Chlmec VI.-VII.88-92, více ex.; Oreské V.92, více ex.; Jasenov V.92, více ex.; V.-Čierna V.89, více ex.; Jasenov VI.87, VMH(T), 2 ex.; Kamienka VI.89, MJ, 2 ex.
Anisoplia tempestiva (Erichson) - Petrovce n. Lab. VII.56, AM, 2 ex., rev. V. Týr.
Hoplia praticola (Duftschmid) - Humenné V.87, VMH(T), 1 ex.; Humenné V.79, VMH(M), 2 ex.

Oryctes nasicornis ssp. ***holdhausi*** (Minck) - Strážské VI.80, VMH(M), více ex.; Kamenica n. Cir. - pila VI.87, VMH(T), více ex.

Valgus hemipterus (L.) - Chlmec V.91, VI.92, více ex.; Oreské V.92, více ex.; V.-Chlm IV.92, více ex.; Humenné V.87, V.88, VMH(T), více ex.; Humenné VI.80, VI.87, VMH(M), více ex.

Osmoderma eremita(Scopoli) - Humenné VII.77, VMH(M), 2 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.

Gnorimus nobilis (L.) - Chlmec VI.-VII.88-91, více ex.; V.-Motyčka VII.91, více ex.; Vinné VII.86, MZ, poč. neuved.; Klokočov VII.84, lgt. Mikulenka, coll. MZ, 1 ex.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.

G. variabilis (L.) - Chlmec VI.-VIII.88-91, více ex.; V.-Bystrý potok VII.91, více ex.; Vinné VII.86, MZ, poč. neuved.

Trichius fasciatus (L.) - Chlmec VI.-VIII.88-91, více ex.; V.-Motyčka VII.91, více ex.; V.-Suchý potok VII.89, MJ, více ex.; Kamienka VI.89, MJ, více ex.; Vinné VII.86, MZ, poč. neuved.

Tropinota hirta (Poda) - Oreské 3.V.92, 2 ex.

Oxythyrea funesta (Poda) - Chlmec V.-VII.88-91, VI.92, více ex.; Brekov VI.87, VMH(T), více ex.; Humenné-Podskalka V.-VII.87, VMH(T), více ex.; Humenné VIII.80, VMH(M), více ex.; Vinné VII.86, MZ, poč. neuved.

Cetonia aurata (L.) - Chlmec V.-VII.88-91, V.-VI., VIII.92, více ex.; Humenné-Podskalka VII.87, VMH(T), více ex.; Jasenov V.-VI.87, VMH(T), více ex.; Kamenica n. Cir. - pila VI.87, VMH(T), 1 ex.; Krivošťany V.87, VMH(T), více ex.; Kaluža 17.VII.79, OŠ, poč. neuved.

Liocola lugubris (Herbst) - V.-Suchý potok 19.VI.91, 1 ex.; V.-Bystrý potok 14.VII.91, 1 ex.; V.-Bykov Grúň V.-VI.89, MJ, více ex.; Jasenov V.87, VMH(T), 1 ex.; Vinné VII.86, MZ, poč. neuved.; Petrovce n. Lab. VII.56, AM, poč. neuved.

Potosia cuprea ssp. ***metallica*** (Herbst) - Chlmec V.-VII.88-91, více ex.

P. cuprea ssp. ***metallica*** (Herbst) trans. to ssp. *obscura* (Andersch) - Chlmec 2.VI.92, 1 ex., det. D. Král.

SOUHRN

Ve sledované oblasti jsem zjistil výskyt 7 druhů čeledi Lucanidae, 1 druhu čeledi Trogidae, 5 druhů čeledi Geotrupidae a 68 druhů čeledi Scarabaeidae. Tento výčet nepovažuji za konečný a velice rád uvítám další informace. K nejzajímavějším nálezům patří výskyt druhů: *Odontaeus armiger* (Scopoli), *Onthophagus grossepunctatus* (Reitter), *Aphodius quadriguttatus* (Herbst), *A. consputus* (Creutzer), *A. sphacelatus* (Panzer), *A. nemoralis* (Erichson), *A. piceus* (Gyllenhal), *A. ictericus* (Laicharting), *A. immundus* (Creutzer), *Polyphylla fullo* (L.), *Osmoderma eremita* (Scopoli).

PODĚKOVÁNÍ: Tímto bych chtěl poděkovat ing. V. Thomkovi za zpřístupnění materiálu uloženého v depozitáři Vlastivedného múzea v Humenném, RNDr. D. Královi za revizi determinace některých druhů, a dále pánům R. Dundovi, RNDr. Z. Fukovi, S. Jáklovi, M. Jenčíkovi, J. Plecháčovi, ing. J. Maškovi, A. Mikyškovi, R. Schlesovi, M. Snížkovi, M. Šandovi, O. Šaušovi a M. Zúberovi za poskytnutí materiálu ke shlédnutí nebo informací o svých nálezech ve sledované oblasti.

LITERATURA

BELANOVÁ M. et al. 1990: *Vihorlatské vrchy, Zemplínská Šírava - letná turistická mapa.* Slov. kartografia, Bratislava, 1 mp.

CHROMÝ J. 1979: Poznámka k bionomii vrubounovitých (Scarabaeidae). *Zpr. Čs. Společ. Entomol. ČSAV*, 15: 37-46.

KOKORĎAK J. 1968: K otázke geografického rozšírenia koprophágnych chrobákov na východnom Slovensku. *Zborn. Východoslov. Múz., Ser. B*: 91-96.

KRÁL D. 1989: Seznam československých listorohých brouků (Coleoptera, Scarabaeoidea). *Stud. Zpr. Okres. Muz. Prahavých.*, [9] (1987): 15-30.

NOVÁK I. 1989: Seznam lokalit a jejich kódů pro síťové mapování entomofauny Československa. *Zpr. Čs. Společ. Entomol. ČSAV*, 25 (1-2): 3-84.

SUMMARY

Eighty one species of Scarabaeoidea have been recorded from study area. The data presented originate from the author's sampling activity and from 15 private and museum collections, partially revised by author (for their abbreviations see "Materiálové prameny"). The most interesting species from the faunistic point of view are: *Odontaeus armiger* (Scopoli), *Onthophagus grossepunctatus* (Reitter), *Aphodius quadriguttatus* (Herbst), *A. consputus* (Creutzer), *A. sphacelatus* (Panzer), *A. nemoralis* (Erichson), *A. piceus* (Gyllenhal), *A. ictericus* (Laicharting), *A. immundus* (Creutzer), *Polyphylla fullo* (L.), and *Osmoderma eremita* (Scopoli).

The numbers after the names of localities (see "Seznam lokalit a jejich kódů") are the codes of 10x10 km squares in the reference grid used for faunistic research in Czech Republic and in Slovak Republic (Novák 1989). Abbreviations in the text used: V. - Vihorlat Mts., n.v. - material have not been revised by the author.